

**Blahoslavený
Gerhard Hirschfelder**
Gerhard Franziskus Johannes Hirschfelder

Kněz, mučedník

Uctíván	Katolickou církví
Blahořečený	19. září 2010 Münster Kardinálem Joachimem Meisnerem
Liturgická památka	PL: 19. září, DE: 2. srpna
Země působení	Třetí říše
Datum a místo narození	17. února 1907, Kladsko
Datum a místo úmrtí	1. srpna 1942, KZ Dachau
Vyznání	katolické
Církev	římskokatolická
Inkardinace	Pražská arcidiecéze
Kněžské svěcení	31. ledna 1932

Gerhard Franziskus Johannes Hirschfelder (* 17. února 1907 Kladsko; † 1. srpna 1942 koncentrační tábor Dachau) německý kněz kladského římskokatolického děkanátu Pražské arcidiecéze, charismatický duchovní pastýř a nezlomný ochránce mládeže před nacismem. Vězněný gestapem, umučený v německém koncentračním táboře. Mučedník katolické církve za ochranu pokladu víry a lidskosti. 19. září 2010 blahorečený v katedrále diecéze Münster.

Obsah:

1. Životopis

- 1.1 Narození a křesťanská iniciace
- 1.2 Dětství
- 1.3 Vzdělání - základní a gymnaziální
- 1.4 Mládí
- 1.5 Teologické studium a vysvěcení na kněze
- 1.6 Kněžská služba

- 1.7 Vikariát farnosti Svatého Bartoloměje apoštola v České Čermné, v "centru českého koutku", sdružujícím mnoho vesnic, 1932 - 1939
 - 1.8 Farní vikář farnosti Svatého Michala v Bystřici Kl. a duchovní pastýř mládeže regionu Kladsko 1939–1941
 - 1.9 Zatčení, transport, vězení, koncentrační tábor Dachau
 - 1.10 Smrt
2. Vděčná paměť kněží a věřících
 3. Proces svatořečení
 4. Památka a liturgický kult
 5. Trasa blahoslaveného kněze Gerharda Hirschfeldera
 6. Citáty charismatického duchovního pastýře
 7. Písemnosti
 8. Zdroje
 9. Bibliografie
 10. Odkazy
 11. Poznámky

1. Životopis

Narození a křesťanská iniciace

Narodil se v nejstarší městské čtvrti, před dřívější Zelenou bránou – v bytě rodičů jeho matky – v 16 hodin, jako nemanželský syn majitele obchodu s látkami – Oswalda Wolffa a domácí krejčově – slečny Marie Hirschfelder (*13 XII 1881; † 16 II 1939, dcery litografa Augusta Hirschfeldera (* 1841 v Głogowie; † [?]) a Agnes rozené Schwantag (*[?]; †17 II 1939).

19. 2. byl pokřtěn v kladském kostele Nanebevzetí nejsvětější Panny Marie kaplanem Augustynem Bertmannem (dostal tři jména: Gerhard, Franziskus a Johannes). Liturgického obřadu se zúčastnil pouze jeho křestní otec Franziskus Hirschfelder, sklářský mistr (rodný bratr Marie) a chybějící svědky zastoupil místní zvoník. Gerhard obdržel jako jedenáctiletý v tom samém farním kostele svátost biřmování (tehdy přijal jméno Benedikt).

Dětství

Jako chlapec bydlel Gerhard nejprve nedaleko kladské radnice, dříve ulice Šalejovská 10 (nyní ulice Armii Krajowej 6), po pěti letech v budově bývalého hotelu „Zum weissen Lamm“ (dnes v ulici Wojska Polskiego 6). Od dětství si nejraději hrál na sloužení mše, už tehdy pronášel "plamenná" kázání.

Vzdělání - základní a gymnaziální

Po dosažení šesti let navštěvovat základní školu (něm. Volksschule nebo Knabenschule – pojmenovanou také na počest tehdejšího starosty města Kladska Franz-Ludwig Schule, na ulici dříve Ząbkowické, nyní Gymnázium č. 1 Adama Mickiewicze, ul. Wyspiańskiego 2). Po ukončení čtvrté třídy měl několikaměsíční přerušení, po němž se stal žákem Královského katolického gymnázia ve Starém Městě, které sídlilo v budově bývalého jezuitského kolegia (něm. Staatliches Katholisches Gymnasium zu Glatz; nyní Chrobého, ul. Wojska Polskiego 11). Po osm let tu získával vzdělání a výchování. 3. března 1927 složil maturitní zkoušku (vysvědčení potvrzuje nadání hudební a grafické, ale obsahuje také známku nedostatečnou z řeckého jazyka).

Mládí

V době gymnaziálního studia působil jako člen, později také moderátor mládežnického katolického církevně-liturgického hnutí Quickborn. Organizace vznikla v Nyse v r. 1909 a do r. 1933 stál v jejím čele kněz prof. Romano Guardini; už v roce 1920 je známá v celém Německu jako významná Federace katolické mládeže (organizace se stala po válce určitým vzorem pro hnutí Światło-Życie, tzv. Oázy, kněze Františka Blachnického). Křesťanské hodnoty a také postoje udržované v Quickbornu zformovaly a scelily osobnost Gerharda, rozvíjely u něho mužnost, odvalu a nadání. A právě tady nalezl cenné zkušenosti, přátelství a základy pro svou budoucí práci duchovního pastýře, zejména mezi mládeží, v oblasti lidské a církevně-liturgické. Jeho působení v Quickbornu pokračovalo i v období po vysvěcení.

Teologické studium a vysvěcení na kněze

Fakt, že byl G. H. nemanželským dítětem, byl kanonickou překážkou na cestě k vysvěcení na kněze (CIC z r.1917 kán. 984,1); avšak právem se mu dostalo požadovaného souhlasu církevních autorit. V období 4. IV. 1927 – 2. V. 1931 žil na Tumském ostrově v konviktu studentů teologie a dokonce byl zvolený děkanem absolventů. Filozoficko-teologické studium absolvoval na teologické fakultě Vratislavské univerzity (něm. Schlesische Friedrich-Wilhelms-Universität; jejíž profesorský sbor tvořila skupina významných profesorů, v letech 1902–1954 bylo mezi nimi dokonce jedenáct nobelistů). V té době ukončili studium kromě Gerharda ještě tři další studenti z Kladska, kteří využívali děkanské finanční podpory udělované prostřednictvím tzv. Priesterhilfswerku.

Po přijetí čtyř nižších svěcení v měsíčních intervalech získal tři následující vyšší: subdiakonát (22. XI. 1931), o pět týdnů později diakonát (29. XII. 1931) a 31. ledna 1932 ve vratislavské katedrále přijal z rukou vratislavského metropolitů kard. Adolfa Bertrama (1914–1945) svátost kněžství. I nadále však zůstával duchovním arcidiecéze pražské a podléhal církevní jurisdikci kardinála Karla Kašpara (1932–1941). Od té chvíle náležel do skupiny okolo 140 duchovních tvořících kladský děkanát a pruskou část pražské

metropole. Struktura děkanátu sestávala z 55 farností a 9 léčeben. V r. 1933 žilo na území Kladska 124 507 obyvatel, z toho 107 228 katolíků, 13 501 protestantů a 194 židů. V r. 1941 sloužilo 160 tisícům zdejších katolíků 140 diecézních kněží a 34 řeholníků. Březnových voleb do Reichstagu r. 1933 se zúčastnilo 87,1 % obyvatel kladského kraje (63 903 osob). Zvítězila strana NSDAP (26 954) nad katolickou stranou Zentrum (19 856).

Nemanželský původ kněze Gerharda Hirschfeldera zapříčinil, že z rozhodnutí kněze probošta doktora Franze Monse, mohl první mši svatou nově vysvěcený kněz sloužit 1. února 1932 jen ve skromném, komorním provedení, pouze s účastí nejbližších. Místem eucharistické slavnosti byly nevelké lázně Dlugopole, 24 km vzdálené od Kladska (měly okolo 500 obyvatel), přesněji kaple Siostr Služebnic Najświętszego Serca Pana Jezusa (Sester služebnic Nejsvětějšího Srdce Pána Ježíše). Na obrázek ze slavnosti umístil kněz Gerhard výmluvné motto: "Kristus náš velikonoční beránek byl zabitý. Aleluja!"

Charismatické osobnosti a duchovní, s nimiž se G. H. setkal

Jako člen společenství kněží náležejících k mezinárodnímu katolickému Hnutí Schönsatt založenému v roce 1914 Josefem Kentenichem SAC), čerpal z jeho charakteristické duchovnosti, jež má roli mariánskou, pedagogickou a apoštolskou. V Čermné i v Bystřici Kladské plnil s velkou oddaností funkci předsedy i církevního asistenta pro místní společenství, zejména pro mezinárodní sdružení dělníků nazývané Kolpingova rodina (v úsilí o důstojný život řemeslníků a zaměstnanců ho založil v r. 1841 kněz Adolph Kolping). Kněz Gerhard udržoval kontakt především s redemptoristy specializujícími se na lidové misie, v jejichž duchovnosti hledal nábožensko-pastorální vzory. Od r. 1900 rozvinuli redemptoristi duchovní péči v mariánské svatyni v Bardu Slezském; v osobních listech kněze Gerharda se zachoval posmrtný obrázek významného redemptoristy Franze Xawera Franze (* 11. XII. 1864, Čermná; † 13. III. 1926, Vratislav). Zřídka se vyskytující formu identifikace s duchovností kongregace redemptoristů dokumentuje také podpis Gerharda Hirschfeldera zachovaný na lístku z prvního svatého přijímání: "Kněz Gerhard Majella Hirschfelder" [leden 1937].

Kněžská služba

Desetileté období kněžského života a kněžské služby Gerharda Hirschfeldera lze rozdělit na tři etapy. První tvořila sedmiletá práce farního vikáře ve farnosti svatého Bartoloměje apoštola v Čermné. Druhá zahrnuje necelé tři roky služby jednak v úřadě farního vikáře farnosti svatého Michala v Bystřici Kladské a duchovního pastýře mládeže v kladském děkanátu. Třetí, sotva dvanáctiměsíční etapu života významného obyvatele Kladska, zahrnuje zatčení a pobyt ve dvou vězeních – kladském a vídeňském (1. VIII. 1941 – 24. XII. 1941), a také více než sedm měsíců v koncentračním táboře Dachau (27. XII. 1941 – 1. VIII. 1942).

Vikář "českého koutku" – farnosti svatého Bartoloměje apoštola v Čermné, sdružující mnoho vesnic (1932-1939)

Po dobu prvních sedmi let (1. IV. 1932 – [?] II. 1939), jako 29. farní vikář v historii, sloužil kněz Gerhard po boku cukrovkou nemocného probošta Augustina Hauffena (* 03. VI. 1885; † 11. IX. 1939). Zabýval se duchovní péčí o děti a mládež a často zastupoval nedisciplinovaného ~~etee~~ správce farnosti. V r. 1933 měla Čermná 2041 obyvatel a celá farnost zahrnovala 7 vesnic a více než 4400 věřících (v nedaleké Kudově, předních kardiologických lázních Německa žilo tehdy 1855 lidí a v r. 1939 už 2199). V době voleb do Reichstagu 5. března 1933 obyvatelé Čermné odevzdali 315 hlasů NSDAP a 868 ostatním stranám. Zatímco v předešlých parlamentních volbách 6. června 1920 získala katolická strana podporu dokonce 777 hlasů a ostatní strany 170 (viz. N. Bartonitschek, Grenzeck/Tscherbeney von A bis Z, Stolberg 2007, str. 61).

Duchovní vesnické farnosti Čermná, tzv. "českého koutku", zahrnovali duchovní péči okolo 4,5 tisíce věřících. Sloužili ve třech kostelech, čtyřech klášterních kaplích, v objektu Caritas, v místech formování ženské a mužské mládeže, jakož i při setkáních s okolními sedmi společenstvími nebo mnoha sdruženími. Pokud jde o udílení svátosti křtu, od 8. 4. 1932 do 12. 2. 1939 kněz Gerhard pokřtil ve farním kostele na 449 dětí z celkových 634 osob přijatých do církve.

Na území farnosti Čermná působilo mnoho sportovních sdružení (Sportclub Preußen 23 se sekci kopané a gymnastiky, lyžařský klub Rauhreif a Militär-Verein) a také kulturně společenských (dobrovolná požární ochrana, divadelní kroužek, skauti, Kreuzbund, Kolpingfamilie i Jungkolping) [*1]. Při kostele existoval sbor, mariánská kongregace, svaz katolických žen a sdružení mládeže, které se stalo nelegální v okamžiku vzniku Hitlerjugend (na fotografii vpravo – kněz G. H. se skauty z Čermné).

Kněz Gerhard Hirschfelder měl mezi faráři několik přátel a oddaných kolegů. Vedle obětavé služby, svou radostnou a klidnou povahou svědčil o evangelní otevřenosti. Prorockým kázáním a nekompromisními morálními zásadami vydával zářivé svědectví života. Těmi hodnotami v krátkém čase dosáhl uznání pražského metropolity i přízně probošta Augustina Hauffena a ohromné popularity mezi mládeží i dospělými [*2]. Je zřejmé, že se stal, zvláště na poli formování mladého pokolení, nepohodlným a dokonce nežádoucí konkurencí pro propagátory násilí ateistických vůdců NSDAP, kteří utvářeli kult vůdce národa jako "nového mesiáše". Kromě toho, že z vesničky Slaně (část farnosti Čermná) pocházel čelní politik NSDAP švec Pavel Škoda (* 29. VI. 1901; † po 20. IV. 1945), prvořadým protivníkem a hlavním strůjcem pronásledování kněze Gerharda gestapem byl místní předseda NSDAP Arno Rogard (původním jménem Rogowski * 2. VI. 1895 Lázně Dušníky). Tento nevěřící fašista pracoval jako učitel jak v Čermné, tak v evangelické škole v Lázních Kudova.

Nezlomný a charismatický kněz Gerhard vychovával mládež v evangelním duchu a jeho učení, jakož i náboženská mystéria nebo divadelní hry se těšily mezi mladými lidmi velkému zájmu. Přes nacistická omezení, nadále s radostí a uspokojením pokračoval v liturgické službě. Důsledkem byly různé způsoby zastrahování a zadržování charismatického duchovního. Gestapo používalo sledování, ostentativně stenografovalo kázání faráře, zvalo jej k výslechům. Kněz Gerhard byl několikrát zbitý fašistickými ozbrojenci.

Obhajoval transcendentní charakter člověka, ale nevystupoval v kázáních přímo proti nacistům. V rámci možností inteligentním a obětavým způsobem duchovně podporoval členy nelegálních katolických organizací. Konal tak podle vzoru prorocké strategie zakladatele Schönstattského hnutí kněze J. Kentenicha SAC. Podobně jako tento významný pallotín (podle názoru sv. Jana Pavla II. je kněz Kentenich "jeden z největších farářů XX. století") chránil kněz Gerhard duši národa, umírající víru, pobožnost a úlohu modlitby, čímž bránil šíření národně-socialistické ideologie. Neochvějný vikář shromažďoval mládež z Čermné a ostatních přidružených vesniček kolem křesťanských hodnot (shromažďoval ji na společných modlitbách u četných kapliček při cestách).

Farní vikář farnosti svatého Michala v Bystřici Kl. a duchovní pastýř mládeže země kladské 1939–1941

Křesťanské *agere contra* knězi Gerhardu Hirschlederovi mělo za následek, že byl "pod lupou" a neustále "na mušce" gestapa. Kromě toho v roce přemístění do Bystřice Kladské, tedy do větší a navíc městské farnosti, ztratil dvě nejbližší osoby [*3]. První bolestná rána přišla 16. února. V proudu Kladské Nisy zahynula jeho matka Marie (*13. XII. 1881). V důsledku pronásledování nacisty odešla do Otcova domu v pouhých 54 letech. Syn ji pochoval sám, protože nikdo jiný se nechtěl vystavovat vydírání a nátlaku. Následující den zemřela jeho babička Agnes (rozená Schwantag, narozená v Krzelowě u Wołowa). Po přemístění do Bystřice Kladské v srpnu 1939 si byl nezlomný farář vědom množství na něho číhajících nebezpečí a sepsal testament a prostřednictvím pojišťovatele spojeného s Uníí Kaplanskou "PAX" uzavřel vlastní životní pojistku ve výši 5 tisíc marek, aby v případě smrti finančně podpořil generální arcibiskupský vikariát v Kladsku.

V době od února 1939 do prvního srpna 1941, tedy po necelé tři roky, z rozhodnutí probošta doktora Franze Monse (od 1937 kladského děkana a zplnomocněnce metropolitě pražského) *4 kněz Gerhard sloužil jako vikář farnosti svatého Michala v Bystřici Kl., zpočátku po boku probošta Piusa Junga (1910-1940). Změna místa výkonu kněžské služby mu měla dopřát chvíli klidu před narůstající šikanou od nacistů. Ve farnosti sloužili kromě probošta ještě dva duchovní.

V říjnu 1939 se vikářem vyšší hodnosti, tedy tzv. starším, stal kněz Adolf Langer (*4. XI. 1902, † 06. VI. 1965). Pocházel ze vsi Slone,

ve farnosti Čermná. Těšil se autoritě mezi duchovními země kladské a stával se potenciálním kandidátem na úřad velkého děkana kladského. Po smrti probošta Junga v lednu 1940 byl jeho nástupcem až do roku 1946. Kněz Adolf a Gerhard se znali ze studií. Dobře si rozuměli a dokonce se přátelili. Kněz Gerhard měl pevnou, nekompromisní a otevřenou povahu. V práci byl nadále důsledný, rozhodný a srdnatý. Na přelomu let 1939/40, po zrušení výuky náboženství na základních školách a gymnáziích, zavedl charismatický duchovní hodiny náboženství pro děti a mládež v kostele a mládež zval do rodinných domů na tzv. hodiny víry (*na snímku vlevo kněz Gerhard v rodině Pabelů v r. 1941, z arch. kněze TF.*) [*5].

červenci 1939 byl generálním vikářem prelátem Franzem Monsem jmenován duchovním pastýřem mládeže kladského děkanátu. Tak na jedné straně vedl setkání osob odpovědných za formování mladého pokolení v jednotlivých sektorech děkanátu, a na straně druhé organizoval společné poutě do Vamberic a k Panně Marii Sněžné. Zúčastnilo se jich několik tisíc mladých lidí z celého regionu Kladska. 8. června 1941, tedy necelé dva měsíce před uvězněním, se uskutečnila poslední velká pouť do Vamberic, které se zúčastnilo, i navzdory současně probíhající vojenským cvičením mládeže, 2300 děvčat a chlapců (*na snímku vpravo, z archivu kněze TF.*) Při této příležitosti celebroid kněz Gerhard slavnostní mši svatou s kázáním.

Nezlomný občan Kladska připravoval důsledně v křesťanském duchu jemu svěřené "jaro církve". Vůdci nacistické strany mu předhazovali, že odvádí mládež od stranických organizací Hitlerjugend a Bund Deutscher Mädel. Stále častěji byl špehovaný. Varovali ho a hrozby uváděli v čin. Využívali taktiku odposlouchávání kázání a předávání jejich obsahu odpovědným úřadům. Za protinacistické názory, jednoznačná vyjádření a neochvějné zásady byl duchovní pastýř mládeže neustále sledován a mnohokrát vyslýchán gestapem. Tajná politická policie ho pokládala za nepřítele národa a Třetí říše. V důsledku toho, na doporučení nacistického vedení, ozbrojenci z řad Hitlerjugend vykonaly akty profanace sakrální architektury, čímž do hloubi duše otřásl katolickým společenstvím Bystřice Kl. (střílely do dřevěného kříže Božích muk u poutní cesty do vsi Wyszki a zničily hlavy čtyř svatých z kapličky z osmnáctého století stojící při cestě). V nedělním kázání, bezprostředně po barbarském činu, kněz Gerhard Hirschfelder, v narážce na nacistický režim, hájil posvátnost devastovaných náboženských symbolů, sloužících k péči o transcendentní rozměr člověka. Nakonec zformuloval závěrečnou diagnózu: "Kdo ze srdce mládeže vytrhává víru v Krista – je zločincem" [*6]. Uvedená slova se stala bezprostřední příčinou zatčení faráře dne 1. srpna 1941 v Bystřici Kladské. Gestapo to provedlo ostentativně, aby demonstrovalo svou moc a rozhodnost. Nepoddajný obhájce křesťanské identity byl zatčen v průběhu hodiny věrouky s mládeží a převezen do kladského vězení.

Zatčení, transport, vězení, koncentrační tábor Dachau

Z okruhu asi 140 kněží kladského děkanátu nejméně 30 duchovních (mezi nimi 2 mniši) se setkalo ve 30. a 40. letech s represemi ze strany gestapa (časté sledování, výslechy, zákaz výuky katechismu nebo vysoké finanční pokuty) [*7]. V této skupině byli kromě významného zástupce Kladska i jeho dva přátelé – kněz Adolf Langer (od r. 1940 probošt Bystřice Kladské) a kněz Konrad Leister (*9. II. 1908 v okolí Bystřice Kladské, †24. X. 1981; neukončená doktorandská studia teologie, talentovaný kazatel, evangelizátor a také literát, od r. 1940 probošt ve Wójtowicích u Bystřice Kladské).

S výjimečnou péčí se snažilo gestapo "umlčet" především kněze Gerharda Hirschfeldera – duchovního pastýře mládeže kladského děkanátu (o tuto sociální skupinu se němečtí nacisté zajímali zejména). V r. 1941 strávil neoblomný kněz jako farní vikář Bystřice Kladské více než čtyři měsíce v kladském vězení, bez jakéhokoliv rozsudku (1. VIII. – 5. XII. 1941). V touze připodobnit se Kristu a zůstat věrný duchovní misi a k vlastnímu užítku zde napsal *Rozważania Drogi Krzyżowej (Úvahy o křížové cestě)*. O nehasnoucím duchu pastýřské lásky kněze Gerharda svědčí mimo jiné fakt, že právě tady sepisoval *Komentarze do listów św. Pawła Apostoła Narodów (Komentáře k listům sv. Pavla, apoštola národů)*. Nezlomný duchovní v sobě různými způsoby utvářel kněžskou identitu, a také upevňoval vědomou a dobrovolnou připravenost k odevzdání života.

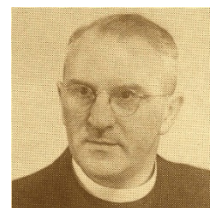
5. prosince 1941 byl bez soudního rozsudku převezen vlakem z Kladska nejprve do Vídně, kde prožil mimo jiné vánoční svátky [*8]. Dne 27. prosince 1941 byl na dobu necelých osmi měsíců zavřen v koncentračním táboře Dachau (bylo zde vězněno 2 796 kněží, z toho až 1.780 z Polska; momentálně je to v Evropě největší hřbitov duchovních). V soupisu římskokatolických farářů je uveden pod číslem 841, a jako vězeň koncentračního tábora byl identifikován pod pěticiferným číslem 18972. Nezlomná víra v Boží lásku a smysl oběti, která jej se spásonosným utrpením Krista, dominovaly v úvahách a dopisech duchovního. První dva měsíce strávil v bloku 30 s přísnějším režimem, určeným hlavně pro polské kněze. Od 24. března 1942, kvůli zhoršujícímu se zdraví, přežil posledních necelých pět měsíců v lépe vybaveném bloku č. 26 pro německé kněze (s kaplí a oficiálně slavenou liturgií) [*9].

Smrt

Kněz Hirschfelder byl vysokého vzrůstu a štíhlé postavy. Nelidský a výjimečně tvrdý život v koncentračním táboře, v továrně na smrt Dachau, těžce podlomila jeho zdraví. V důsledku toho se ocitl u konce svých sil a 1. srpna 1942 po několika dnech zápasu o život zemřel. Svůj krátký pozemský život ukončil v táborovém lazaretu. Oficiálně zemřel na zápal pohrudnice, ve skutečnosti na krajní vyčerpání a podvýživu. Odešel v mladém věku v nedožitých 36 letech, po desetiletém vykonávání kněžské služby. O úmrtí informoval velitel tábora jediného člena rodiny – strýce Clemense Hirschfeldera (Kudowa-Zdrój, Zakrze 72), rutinním a strohým dopisem z 10. srpna 1942. Současně představitelům církve v Kladsku a v Praze byl přikázán tichý pohřeb. V zásilce z Dachau byl údajně popel těla Gerharda Hirschfeldera z kremace 4. září 1942. Urna byla uložena do hrobu v malé dřevěné rakvi na hřbitově u farního kostela v Lázních Kudova, v Čermné.

2. Vděčná paměť kněží a věřících

Na památku mučednické smrti milovaného farního vikáře se mezi věřícími a odchovanci spontánně rozvinul kult úcty k jeho osobě [*10]; avšak v poválečném období se zastavil přesídlením obyvatel Kladska do Německa. Věrní přátelé z diecéze Münster – kněz Adolf Langer (na snímku vpravo, z arch. kněze T.F.) a kněz Karl Leister – zredigovali a publikovali první verzi vzpomínek a životopis. Kněžské výročí Gerharda Hirschfeldera bylo připomínáno zejména při pouti věřících Kladské župy do svatyně Bolestné Matky Boží v Telgtě. O zachování paměti a dědictví kněze Gerharda Hirschfeldera usilovali také jeho odchovanci, účastníci poutí a náboženských shromáždění. Mezi posledně jmenovanými byla také Barbara Franke (* 1922 Lewin Kł.). Ta po dohodě s prelátem Franzem Jungem (kladským děkanem v Německu) iniciovala vyhledávání svědectví a vzpomínek o tomto mučedníku z koncentračního tábora v Dachau. Na konci 20. století byla prostřednictvím diecézního biskupa v Hradci Králové Mons. Dominka Duky OP procesní svědectví doplněna o devítibodový dotazník a sesbírána i mezi bývalými obyvateli „českého koutku“ žijícími v České republice [*11].

3. Proces svatořečení

Jako nezlomný duchovní pastýř mládeže se stal kněz Gerhard především pro mladou generaci vzorem věrného odvážného přátelství s Kristem a připravenosti odevzdat svůj život při poslání duchovního pastýře [*12]. Jako uvědomělý mladý křesťan a odvážný svědek a obránce křesťanských hodnot je dodnes uctíván Němci, Poláky a Čechy [*13].

Proces svatořečení Gerharda Hirschfeldera byl zahájen 19. září 1998 v katedrále Sv. Pavla apoštola v Münsteru koncelebrovanou mší svatou pod vedením biskupa Joachima Reinelta, ordináře drážďansko-míšenské diecéze, pocházejícího z Nové Rudy.

27. března 2010 papež Benedikt XVI. uznal smrt ~~skoa~~ kněze Gerharda za mučednickou smrt. Slavnost blahořečení se konala 19. září 2010 taktéž v katedrále v Münsteru. Slavnostní koncelebrovanou liturgii vedl tentokrát kolínský metropolita kardinál Joachim Meisner (narozený ve Vratislavi) [*14]. Koncelebranty byli tři kněží narozeni v Kladské župě: bývalý nuncius arcibiskup Erwin Josef Ender z Říma, biskup Joachim Reinelt, prelát Franz Jung z Münsteru a také arcibiskup Dominik Duka OP, primas český a metropolita pražský, biskup Ignacy Dec ze Svidnice [*15] a biskup Felix Genn, ordinář diecéze Münster. 10. října téhož roku mladá diecéze svidnická (v Lázních Kudova, Čermné, Bystřici Kladské a Lázních Długopole), poděkovala Bohu Otcí za dar dozrálé milosti a svědectví evangelního života duchovního průvodce kladského regionu – blahoslaveného kněze Gerharda Hirschfeldera [*16].

4. Památka a liturgický kult

— Jako oznámení o smrti předsedy Kolpingovy rodiny, kněze Gerharda Hirschfeldera, v koncentračním táboře v Dachau, místopředseda těžce organizace v Čermné, Wilhelm Hanusch, pracující jako tiskař v Lázních Dušniky, vytiskl konspirativním způsobem (v rodném domě) na ruční papír 100 exemplářů *Medytacji Drogi Krzyżowej*, jejímž autorem byl charismatický duchovní.

— Původní prostý hrob (zhotovený podle poslední vůle kněze Gerharda), byl v souvislosti s jeho blahořečením přemístěn blíže k lodi farního kostela v Lázních Kudova, Čermné. Náhrobek z černého mramoru obsahuje nápis ve třech jazycích (polském, německém a českém).

— Na území farnosti svatého Bartoloměje bylo v 19. a 20. století vytvořeno okolo 100 sakrálních výklenků a nik a vybudováno 220 křížů a kapliček. Kněz Gerhard je navštěvoval při různých příležitostech sám i společně s mládeží, a tak ji vychovával k niterné důvěře k Bohu. Věřící se vydávali v procesích, pod vedením kaplanů, ke křížům a kapličkám v tzv. dnech kříže. Za účelem připomínky této „školy modlitby pod otevřeným nebem“, tj. iniciativy kněze Gerharda v době nacistických omezení, uspořádal kněz Tadeusz Fitych v květnu 2009 polskou a německou verzi výstavy věnované charismatickému duchovnímu pastýři mládeže nazvanou „Bože Mlýny“ ("Boží mlýny") – kříže a kapličky při cestách na pohraničí kudovsko-náchodském (po stopách kulturního dědictví Kladského regionu). Na 45 místech v Polsku, Německu a Rakousku, se přednášek, diskusí a pracovních setkání věnovaných tomuto druhu památníků živé víry zúčastnilo okolo 160 tisíc osob (na autorském portálu www.boze-mlyny.eu nejsou zápisy počtu návštěv). Tvůrce uvedené výstavy, za účelem připomínky Rubínu země kladské, provádí dva autorské výzkumné programy: 1. Kněz Gerhard Hirschfelder – bohatýr ducha kladského regionu, obránce víry, svatostánků a náboženských symbolů; 2. Kněz Gerhard Hirschfelder a Schönstattské hnutí. Kromě toho je kněz Tadeusz Fitych autorem tří knih (po dokončení dalších jich bude pět) a více než 100 populárně-vědeckých a vědeckých publikací na téma života a mise prvního blahoslaveného svidnické diecéze (z toho jedna biografie je v češtině).

— V Kladsku jsou po blahoslaveném knězi pojmenovány ulice (nacházejí se nedaleko farního kostela v obou místech bydliště Gerharda Hirschfeldera) a postarali se zde také o to, aby se oslavilo první výročí blahořečení nezlomného duchovního pastýře mládeže kladského regionu.

— V průběhu let byly památné desky připomínající blahoslaveného kněze Gerharda odhaleny mj. v kostelech, v nichž kněz sloužil mše, v mariánských svatyních, které navštěvoval, a rovněž v kladském vězení (na zdi věznice byla tabulka zavěšena v roce 2011 a kaple se jménem tohoto významného občana Kladska byla otevřena v r. 2019).

— Před několika lety celý ročník seminaristů studia WSD (Kněžský seminář) ve Svidnici, si ještě před přijetím kněžského svěcení 2016, zvolil blahoslaveného kněze G. Hirschfeldera za svého patrona. Mnoho studentů uvedené školy zpracovalo multimediální prezentace popularizující životní poslání bl. kněze Gerharda Hirschfeldera (nacházejí se v dodatku č. 2-3 knihy T. Fitych, *List Boga. Błogosławiony ksiądz Gerhard Hirschfelder heros ducha Ziemi Kłodzkiej*, Lázně Kudova, Čermná 2015, další dodatky obsahují scénáře večerních besed, soutěží, pracovních setkání, výletů).

— Již před několika lety zřídila nadace předválečných obyvatel v Lázních Kudova, Čermná v ulici B. Chrabrého 49 nevelký „Dům setkávání“ pojmenovaný po knězi Gerhardu Hirschfelderovi.

— Liturgická vzpomínka na bl. kněze Gerharda Hirschfeldera připadá na 2. srpna v diecézi Münster, a na 19. září ve svidnické diecézi. Nicméně po deseti letech ode dne beatifikace kněze Gerharda Hirschfeldera nemá tento bývalý duchovní "českého koutku" a mučedník koncentračního tábora v Dachau své místo v liturgickém kalendáři českých diecézí. Na internetových portálech pražské metropole není ani jeho životopis.

5. Trasa blahoslaveného kněze Gerharda Hirschfeldera

Od r. 2011 existuje informačními tabulemi vyznačená kulturně-turistická trasa blahoslaveného - kněze Gerharda Hirschfeldera, po níž lze rozjímavě putovat po regionu Kladsko [*17]. Její tři větve a následující zastávky tvoří místa a sakrální objekty (svatyně) spojené se životem a kněžskou službou nezlomného občana Kladska. Označením trasy je oranžový latinský kříž s písmenem H na bílém pozadí.

1. etapa (celkem okolo 46 km): Kladsko → Vambeřice, poutní kostel Navštívení Panny Marie → Karlov → Čermná, hrob bl. kněze Gerharda Hirschfeldera → Lázně Kudova

2. etapa (celkem okolo 45 km): Kladsko → Zálesí, dřevěný kostel sv. Anny → Bystřice Kladská, farní kostel sv. Michala → Wyszki → Lázně Długopole → Igliczna, svatyně Panny Marie Sněžné.

3. etapa (celkem okolo 24 km): Svatyně Panny Marie Sněžné → Puchaczówka → Biała Woda → Marcinków → Konradów → Kąty Bystrzyckie, kaple bl. kněze Gerharda Hirschfeldera.

6. Citáty charismatického duchovního pastýře

Texty kázání přednesených bl. knězem Gerhardem Hirschfelderem v obou farnostech i při poutích do mariánských svatyní se do dnešní doby se nedochovaly. Proto uvádíme aspoň jeho nejcharakterističtější výroky a slova.

— kněz Gerhard Hirschfelder různými způsoby varoval farníky před nebezpečím spojeným s "bronzovými" vládci Třetí říše. Večer po katechismu v Čermné byl napaden přívrženci NSDAP. Mládeži, která mu radila, aby byl "opatrnější", řekl otevřeně: **"Moji drazí, já se nemohu chovat jinak, když vidím, jak vystupují proti církvi a lidské důstojnosti. Musím být svobodný od emocionálních pohnutek svého srdce."**

— **"Pryč se svastikou!"**(důvěrné prohlášení svěřené "mezi čtyřma očima" příteli Wilhelmu Hanushovi – místopředsedovi Kolpingovy rodiny).

— **"„Je ničena nejen kultura, ale i víra“ Ruinovaná je nejenom kultura, ale i víra"** (z výuky kněze Gerharda Hirschfeldera – duchovního pastýře mládeže regionu Kladsko, ve Vambeřicích v červnu 1941).

— **"Kdo ze srdcí mládeže vytrhává víru v Boha – je zločincem"**. (kněz Gerhard Hirschfelder duchovní pastýř mládeže regionu Kladsko – při posledním kázání v Bystřici Kladské 27. 7. 1941)

7. Písemnosti

— *Medytacje Drogi Krzyżowej (Meditace křížové cesty)* z r. 1941, vydáno v německém jazyce: G. Hirschfelder, Kreuzweg-Gebete des Kaplan Gerhard Hirschfelder aus Habelschwerdt niedergeschrieben im Gefängnis zu Glatz i. J. 1941, Cloppenburg 1962, 1963.

— *Kommentar zu den Paulusbriefen und Kreuzweg-Gebete. Aus dem Nachlass des Dieners Gottes Gerhard Hirschfelder*, Münster 1999. pol. [Komentář k dopisům sv. Pavla a modlitbám křížové cesty. Z dědictví sluhy Božího Gerharda Hirschfeldera]

— Cenzurovaná korespondence kněze G. H. z kladského vězení (4 dopisy 19. X. - 14. XII. 1941) a z konc. tábora Dachau (18 dopisů 10. I. - 26. VII. 1942 viz. Z. Szczepaniak, *Duszpasterz młodzieży ks. Gerhard Hirschfelder 1907-1942*, Kłodzko 2010, str. 106 - 109 i 121 - 134).

8. Zdroje

B. Franke, J. Hoffmann, H. Melchers, *Kaplan Gerhard Hirschfelder, ein Märtyrer aus der Grafschaft Glatz*, (Hrsg.) F. Jung, Münster 1989.

Monasterien. Beatificationis seu Declarationis Martyrii Servi Dei Gerardi Hirschfelder. Sacerdotis Diocesani in odium Fidei, uti fertur, Interfecti (1907-1942). Positio Super Martyrio, Tipografia Guerra s.r.l. Roma 2002 (Congregatio De Causis Sanctorum, P.N. 2265), [spisy o procesu blahověčení; mj. zde najdeme svědectví 25 osob z NSR, 13 z ČR].

9. Bibliografie

Kněz Tadeusz Fitych (T. F.), *Bibliografia nt. ks. G. Hirschfeldera (řazeno chronologicky 1962-)*, v: T. Fitych, *LIST BOGA . Błogosławiony ksiądz Gerhard Hirschfelder heros ducha ziemi kłodzkiej*, Lázně Kudova, Čermná 2015, dodatek 13/1.

Blahosl. kněz. Gerhard Hirschfelder. Bibliografická publikace kněze. prof. Tadeusze Fitycha (2009-2020), „Ziemia Kłodzka” (2020) č. 302-303, str. 34-35

T. F., *Drugi Męczennik Ziemi Kłodzkiej. Kalendarium 35 lat życia Ks. Gerharda Hirschfeldera (1907-1942)*, „Ziemia Kłodzka” (2020) č. 302-303, str. 20-25.

Twarzą i siłą kościoła są święci. X rocznica beatyfikacji ks. Gerharda Hirschfeldera. Rozhovor Teresy Bazała s knězem prof. dr. hab. Tadeuszem Fitychem, „Ziemia Kłodzka” (2020) č. 302-303, str. 26-33.

T. F., *Ks. Gerhard Hirschfelder męczennik nazistowskiego systemu*, Lázně Kudova, Čermná 2018 (Ludzie, dzieje i kultura ziemi kłodzkiej,2/Lidé, události a kultura země kladské,2/).

T. F., *LIST BOGA. Błogosławiony ksiądz Gerhard Hirschfelder heros ducha ziemi kłodzkiej*, Lázně Kudova, Čermná 2015.

T. F., Ks. Gerhard Hirschfelder (1907–1942) — *Niezłomny duszpasterz młodzieży i błogosławiony ziemi kłodzkiej*, „Liturgia Sacra” 18 (2012), č. 2, str. 459–476.

T. F., *Hirschfelder Gerhard Franziskus Johanes* (ur. 17 lutego 1907, Kłodzko zm. 1 sierpnia 1942, KL Dachau, Bawaria), v: Słownik Biograficzny Ziemi Jeleniogórskiej, <http://jbc.jelenia-gora.pl/dlibra/docmetadata?id=3686> [dostęp VII 2010].

T. F., *Błogosławiony Ksiądz Gerhard Hirschfelder „Rubin ziemi kłodzkiej”. Dzieje życia i posługiwanie w obrazach / Seliger Kaplan Gerhard Hirschfelder.../*, Nová Ruda – Lázně Kudova 2016 str. 151 [dodatkiem knihy je DVD s elektronickou verzí knihy „List Boga”].

T. F., *Kluczowe decyzje Marii Hirschfelder samotnej matki wybitnego kapłana ziemi kłodzkiej*, „ZK” (2014) č. 241, str. 24-30.

T. F., *Maryja a wysoka miara życia błogosławionego księdza Gerharda Hirschfeldera*, „ZK” (2012) říjen č. 220, str. 18-21.

T. F., *Maryjny charakter kapłaństwa błogosławionego księdza Gerharda Hirschfeldera (*17 II 1907 Kłodzko † 01 VIII 1942 KL Dachau)*, "Perspectiva" (2011) č. 2, str. 49-77.

T. F., *Kluczowe środowisko życia ks. Gerharda Hirschfeldera*. Quickborn, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 19(2011) č. 1, str. 169-188.

T. F., *Ks. Gerharda Hirschfeldera identyfikacje ze św. Gerardem Majellą*, „ZK” (2014) č. 240, str. 20-27.

T. F., *Ks. Gerhard Hirschfelder wybitny przedstawiciel duchowieństwa ziemi kłodzkiej*, „ZK” (2014) č. 236, str. 27-30.

T. F., *Bł. ks. Gerhard Hirschfelder zrealizowany człowiek trudnych czasów*, „ZK” (2015) č. 251, str. 12-17.

T. F., *Bł. ks. Gerhard Hirschfelder i pokłosie bystrzyckiego duszpasterstwa*, „ZK” (2015) č. 252-253, str. 12-19.

T. F., *Ks. Gerhard Hirschfelder Prezes Rodziny Kolpinga w Czeremnej*, „ZK” (2016) č. 261, str. 22-29.

T. F., *Krypto duszpasterstwo ks. Gerharda Hirschfeldera — młodzieżowa wycieczka na zamek Homole*, „ZK” (2017) č. 275, str. 20-30.

T. F., *Szentszackie kapliczki, ołtarze i obrazy MTA na ziemi kłodzkiej [Słupiec]*, „Ziemia Kłodzka” (2019) č. 300-3001, str. 23-34.

T. F., *Więzień nazizmu — ks. Gerhard Hirschfelder i Boże Narodzenie*, „Ziemia Kłodzka”(2018) č. 280-281, str. 6-13.

T. F., *Ks. Gerhard Hirschfelder — świadectwa współwzięniów z KL Dachau*, „Ziemia Kłodzka” (2019) č. 294-295, str. 25-32.

T. F., *Ks. Gerhard Hirschfelder i szentszaccy herosi wiary w KL Dachau*, „Ziemia Kłodzka” (2018) č. 286-287, str. 11-14.

T.F. (red.), *Život Blahoslaveného Kněze Gerharda Hirschfeldera (1907 – 1942)*, „Ziemia Kłodzka” (2016), č. 261, str. 30-33.

T. F., *Pochylajqc się nad monografią ks. Gerharda Hirschfeldera autorstwa ks. prof. Hugo Goeke*, „Ziemia Kłodzka” (2011) č. II-III (200-201), str. 12-13.

H. Moll (Hrsg. im Auftrag der Deutschen Bischofskonferenz), *Zeugen für Christus. Das deutsche Martyrologium des 20. Jahrhunderts*, Paderborn u. a. 1999, 7. überarbeitete und aktualisierte Auflage 2019, Band I, str. 842–844.

M. Hirschfeld, *Gerhard Hirschfelder (1907–1942)*, v: J. Bahlcke (Hrsg.), *Schlesische Lebensbilder*, Band XI, Insingen 2012, str. 550–562.

H. Goeke, *Gerhard Hirschfelder – Priester und Märtyrer*, Dialogverlag, Münster 2010.

Seliger – Błogosławiony Gerhard Hirschfelder, "Ziemia Kłodzka" (2010) září, speciální vydání [kalendárium a články v jazyce polském, německém a českém].

Z. Szczepaniak, *Duszpasterz młodzieży ks. Gerhard Hirschfelder 1907-1942*, Kłodzko 2010.

J. Kościukiewicz (rysunki), A. K. Dudek OFM (tekst), *Płynął pod prąd – błogosławiony ksiądz Gerhard Hirschfelder (17 luty 1907 Kłodzko 1 sierpnia 1942 Dachau)*, [Nová Ruda 2010].

Z. S. [Z. Szczepaniak], *Hirschfelder Gerhard (1907-1942)*, w: *Popularna Encyklopedia Ziemi Kłodzkiej*, t. 1, Kłodzko 2009, str. 258-259.

W. Wieja, *Męczennik Ziemi Kłodzkiej ksiądz Gerhard Hirschfelder*, Wydavatelství Ziemia Kłodzka, Nowa Ruda – Złoty Stok 2005.

10. Vnější odkazy

- [Witryna biskupstwa z Münster: Informacje o przebiegu procesu beatyfikacji \(něm.\)](#)
- [Relacja z otwarcia procesu beatyfikacyjnego \(něm.\)](#)
- [Witryna ks. prof. T. Fitych „Boże Młyny”](#): 5.3 Bibliografia ks. GH; 6.4 czytelnia – wybitne postacie ZK [dostęp 30 XII 2020] (pol.).

11. Poznámky

^{1/} T. Fitych, *Ks. Gerhard Hirschfelder a Rodzina Kolpinga*, „Ziemia Kłodzka” (2016) č. 260, str. 17-22; tamtéž, *Krypto duszpasterstwo ks. Gerharda Hirschfeldera – młodzieżowa wycieczka na zamek Homole*, „Ziemia Kłodzka” (2017) č. 275, str. 20-30.

^{2/} T. Fitych, *Ks. Gerhard Hirschfelder w oczach dziewcząt z Pstrążnej i Czeremnej*, „Ziemia Kłodzka” (2017) č. 273, 24-27; tamtéž, *Ks. Gerhard Hirschfelder w oczach dwóch wychowanek z Czeremnej*, „Ziemia Kłodzka” (2017) č. 270-272, str. 6-7.

^{3/} T. Fitych, *Czeremna 1939: ks. Gerhard Hirschfelder i kapłańska „zmiana warty”*, „Ziemia Kłodzka” (2016), č. 263, str. 12-15; nebo č. 264, str. 22-27.

^{4/} T. Fitych, *Bł. ks. Gerhard Hirschfelder i Wielcy Dziekani Kłodzcy (1901-1962)*, „Ziemia Kłodzka” (2015) č. 249, str. 24-29.

^{5/} T. Fitych, *Bł. ks. Gerhard Hirschfelder i pokłosie bystrzyckiego duszpasterstwa*, „Ziemia Kłodzka” (2015) červenec - srpen č. 252-253, str. 12-19.

^{6/} T. Fitych, Wysoka miara życia błogosławionego księdza Gerharda HirsCHFelder a (*17 II 1907 Kłodzko † 01 VIII 1942 KL Dachau), "Perspectiva" (2013) č. 1, str. 31-43.

^{7/} F. Heinsch, Priester der Grafschaft Glatz im "Dritten Reich", „Archiv für Schlesische Kirchengeschichte“, Bd. 26 (1968), str. 279-288.

^{8/} T. Fitych, Więzień nazizmu - ks. Gerhard HirsCHFelder i Boże Narodzenie, „Ziemia Kłodzka” (2017) č. 280-281, str. 6-13.

^{9/} T. Fitych, Ksiądz Gerhard HirsCHFelder- Męczennik Ziemi Kłodzkiej za prawdę, wiarę i godność młodzieży, w: *Servus Sanctae Hedvigis Fidelis księga dedykowana ks. A. Kielbasie SDS*, pod red ks. J. Swastka, ks. M. Pieli SDS, PWT Wrocław 2011, str. 133-146.

^{10/} T. Fitych, Ks. Gerhard HirsCHFelder a Rodzina Kolpinga, „Ziemia Kłodzka” (2016) č. 260, str. 17-22.

^{11/} B. Franke, J. Hoffmann, H. Melchers, Kaplan Gerhard HirsCHFelder, ein Märtyrer aus der Grafschaft Glatz, (Hrsg.) F. Jung, Münster 1989; T. Fitych, Puls świętości ks. Gerharda HirsCHFelder a w świetle relacji przedstawicieli „czeskiego zakątką” „Ziemia Kłodzka” (2015) č. 254-255, str. 10-16 a (2016) č. 258-259, str. 32-37.

T. FITYCH, *LIST BOGA. Błogosławiony ksiądz Gerhard HirsCHFelder heros ducha Ziemi Kłodzkiej*, Kudowa Zdrój, Czerwna 2015.

T. FITYCH, Puls świętości ks. Gerharda HirsCHFelder a w świetle relacji przedstawicieli „czeskiego zakątką” [cz. 1], „Ziemia Kłodzka” (2015) č. 256-257, str. 16-20.

^{12/} T. Fitych, Zamiast Podsumowania Obrad Sympozjalnych, „Ziemia Kłodzka” (2010) č. 11 (198), str. 10-11.

^{13/} T. Fitych, Ks. Gerhard HirsCHFelder (*17 lutego 1907 r., Kłodzko - + 1 sierpnia 1942r., KL Dachau) Wybitny przedstawiciel duchowieństwa Ziemi Kłodzkiej, w: *Hereditatis Custos - Księga dla uczczenia Ks. prof. J. Patera*, pod red. ks. A. Tomko, PWT Wrocław [2014], str. 113-132.

^{14/} Kard. J. Meisner, Homilia z okazji beatyfikacji księdza Gerharda HirsCHFelder a w kościele katedralnym w Münster 19 września 2010, „Ziemia Kłodzka” (2010) č. 197, str. 21-22.

^{15/} I. Dec, Obrońca wiary i Bożego Prawa (Dopis svidnického biskupa před svatořečením Sluhy Božího kněze Gerharda HirsCHFelder a), „Ziemia Kłodzka (2010) speciální č., str. 3.

^{16/} Ł. Ziemiński, Dziękczynienie za beatyfikację męczennika, KAI z 22. X. 2010, <https://ekai.pl/dziekczynienie-za-beatyfikacje-meczennika/>.

^{17/} T. Bazała, Szlak Duchowo-Turystyczny Bł. Ks. Gerharda HirsCHFelder a. Przewodnik, Nowa Ruda 2015; T. Fitych, Przygotowując vademecum szlaku bł. Ks. Gerarda HirsCHFelder a „Ziemia Kłodzka” (2015) č. 248, str. 20-24.

Fotografie:

Rep.-1 - Ks. Gerhard HirsCHFelder, wikariusz w Czerwniej, źródło: T. Fitych, *Błogosławiony Ksiądz Gerhard HirsCHFelder „Rubin ziemi kłodzkiej”. Dzieje życia i posługiwania w obrazach / Seliger Kaplan Gerhard HirsCHFelder....*, Nowa Ruda – Kudowa - Zdrój 2016 ISBN 978-83945665-4-8, okładka; T. Fitych, *LIST BOGA. Błogosławiony ksiądz Gerhard HirsCHFelder heros ducha ziemi kłodzkiej*, Kudowa - Zdrój, Czerwna 2015, E-book ISBN 978-83-943372-0-9, broszura s. 28; [archiwum prywatne ks. T. Fitycha].

Rep.-2 – Ks. G. H. ze skautami na letnim biwaku w Czerwniej (przed 1935 r.), źródło: T. Fitych, *Błogosławiony Ksiądz Gerhard HirsCHFelder „Rubin ziemi kłodzkiej”. Dzieje życia i posługiwania w obrazach / Seliger Kaplan Gerhard HirsCHFelder....*, Nowa Ruda – Kudowa - Zdrój 2016 ISBN 978-83945665-4-8, s. 48; T. Fitych, *LIST BOGA. Błogosławiony ksiądz Gerhard HirsCHFelder heros ducha ziemi kłodzkiej*, Kudowa - Zdrój, Czerwna 2015, E-book ISBN 978-83-943372-0-9, broszura s. 29.

Rep.-3 – Ks. G.H. w Bystrzycy Kł. u rodziny Marii i Ericha Pablów na 8 dni przed aresztowaniem w 1941 r., źródło: T. Fitych, *Błogosławiony Ksiądz Gerhard HirsCHFelder „Rubin ziemi kłodzkiej”. Dzieje życia i posługiwania w obrazach / Seliger Kaplan Gerhard HirsCHFelder....*, Nowa Ruda – Kudowa - Zdrój 2016, ISBN 978-83945665-4-8, s. 63.

Rep.-4 – Ks. G.H. przewodniczy pielgrzymce młodzieży do Wambierzyc 8 czerwca 1941 r., źródło: Kudowa-Zdrój, prywatne archiwum ks. T. Fitycha; portal internetowy p.t. „Kaplan Gerhard HirsCHFelder 1907-1942 – Hoffnungsträger, Mutmacher, Brückenbauer“; Bilder seines Lebens (DE): <http://www.kaplanhirsCHFelder.de/bilder-seines-lebens.htm> [dostęp 30 XII 2020].

Rep.-5 – Ks. prob. Adolf Langer, źródło: Kudowa-Zdrój, prywatne archiwum ks. T. Fitych, więcej T. FITYCH, *Przyjaciel i proboszcz ks. Gerharda HirsCHFelder a – ks. Adolf Langer* (część – I), „Ziemia Kłodzka” (2019) nr 96-297, s. 19-24; cz-II „Ziemia Kłodzka” (2019) nr 298-299, Indeks: 383 864, ISSN 1234-9208, s. 19-27.

Tekst: Prof. Tadeusz Fitych

Překlad: Věra Kopecká (Křínice v okrese Náchod).

Odborná konzultace: Mons. ThDr. Jan Balík, PhD. generální vikář, Arcibiskupství pražské – kurie.